

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Promptuarium allegoriarum sacrarum praecipua fidei
christianae capita illustrantium: indice quadruplici
instructum post editiones 5 revisum, iam septimo
recusum**

Botsack, Johann

Francofurti ad Moenum, 1678

Articvlvs I.

[urn:nbn:de:bsz:31-142795](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-142795)

CAP. XV.

DE CRUCE.

ARTICULUS I.

DE NOMINIBUS CRUCIS,

TRIBULATIO EST AQUA.

1294. *Vir Ezechielem per aquam traduxit*, Ezech. 47. vers. 2. Hæc est aqua tribulationis, per quam nos Deus duxit, Esa. 43. v. 2. Ps. 18. v. 17. eo usque donec exclamemus cum Davide, Ps. 69. v. 2. Ps. 124. v. 4. soluto peccato, Rom. 7. v. 23. tandem nos extrahimur à Deo, Psalm. 18. v. 17. ad aquas solatii in verbo scaturientis ducimur, Ps. 23. v. 2. & Dominus aquas coercet, Ps. 33. v. 7. & liberaturus certò, *veluti aque maris rubri videntes Dominum, diffugebant*, Psal. 77. v. 17. Ita aquæ tribulationis tandem diffugient, nobis liberum in cœlestem Canaan aditum præbituræ, cum eas Dominus efficcabit, Psal. 18. v. 18. & nos ex eis eripiet, Psal. 144. v. 7. & sic per aquas traducet, Esa. 43. v. 2.

PER CRUCIS AQUAS

transeundum.

1295. Esa. 43. v. 2. *Si transferis per aquas*. Trans-eundum ergò est, non hærendum, quod fit,

1. *Fide* aquas crucis calcando, non attendendo earum profunditatem, sed in Dominum respiciendo: Sic Petrus aquis inambulavit, Matth. 14. v. 29. eas calcavit. Si ergò aquas crucis contemplaris, animadvertens, quàm profunda sub te sit miseriarum abyssus, calca eam fide & spe, hoc est, crede in Deum & spera, Psal. 27. v. ult.

2. For-

2. *Fortitudine permeando, & in Domino sperando.* Ne scilicet animum abjiciamus, sed de auxilio Dei firmam spem concipiamus, Job. 5. v. 17. 18. 19.

3. *Natando:* quod fit, tabulam pœnitentiæ alteram apprehendendo: Etenim cum pœnitentiam agimus in calamitatibus, natamus pondere contritionis, & peccatorum nostrorum velut pressi, nec tamen demergimur; fides enim nos sustentat, docens, omnia (adeoq; & ipsas calamitates & vel mille cruces) piis in bonũ cooperari, Rom. 8. v. 28. sic ergò feliciter in mediis calamitatum fluctibus natatur, ut tandem ad portum felicitatis æternæ appropinquemus.

4. *Compensationem intuendo.* Jacob baculo Jordanem transiit, reversus opulentus est, Gen. 32. v. 10. Ita per Jordanem crucis transeuntibus nihil nisi baculus consolationis, Psal. 23. v. 4. nobis est. Sed olim reverentes in patriam cœlestem liberati ex servitio mundi, divites erimus, bonis cœlestibus circumfluentes, Apocal. 7. v. 14. cap. 22. v. 4. Esa. 25. v. 8.

CRUX EST ARATRUM DEI.

1296. *Aratrò ager proscinditur, preparatur, ut in sui alvum velut semen recipiat:* Ita crux est Dei aratrum, quò agrum cordis ad cœlestem semen recipiendi præparat, Esa. 28. v. 29. Conf. Ps. 129. v. 3. Finis quoque hujus arationis est bene arare novalia cordis, Jer. 4. v. 3. Ose. 10. v. 12. Ad hoc crucis aratrum manum applicat, quisquis Christo nomen dat, Matth. 10. v. 38. Caveat, ne retrospiciat, Luc. 9. v. 62. Phil. 3. v. 13. sed in patientia fructum ferat, Luc. 8. v. 15. ut eum gaudio metat, Psal. 126. v. 5. 6. metatur, Matth. 3. v. 12. ut plantæ, Esa. 60. v. 21.

CRUX EST DEI CAMINUS.

1297. Esa. 48. v. 10. *Electum te reddam in camino*
 pau-

paupertatis. Ergo tribulatio Dei caminus est, in quo ignis est ipsa tribulatio, 1. Pet. 4. v. 12. quo pii probantur, sicut aurum & argentum, Prov. 17. v. 3. In medio tamen camini hujus crucis Deus versatur cum suis, Daniel. 3. v. 17. Hinc pedes Christi instar orichalchi candentis in camino, Apoc. 1. v. 15.

PII IGNI TENTATIONIS

torrentur.

1298. *Spica igni iusta Domino offerenda erant*, Lev. 2. v. 14. Ita pios Dominus electos facit, in fornace tribulationis, & fidem eorum aurò puriorem reddit, 1. Pet. 1. v. 7. Hi sunt spicae illae ex verbo Dei succrescentes, in agro Ecclesiae germinantes: Igni autem tribulationis exurendae, ut quicquid vitiosi superest, exuratur, & Domino grata offeratur victima. Spicae illae contundebantur: Ita & nos cruce, Joh. 12. v. 12. Psalm. 38. vers. 9. Esa. 42. v. 3. Luc. 4. v. 18. Ita pii sunt contusum thus, quod igni tribulationis impositum odorem gemmatum, precum, dat, Esa. 26. v. 16.

CRUX EST MARE RUBRUM,

1299. *Per quod ducimur, ex Aegypto mundi liberandi*, Actor. 14. v. 22. & in caelum introducendi. Hoc mare crucis dum transimus, aquis undique nos circumvallantibus, Pharaos Satan cum mundo nos insequitur, Joh. 16. v. 20. Roman. 8. v. 36. 1. Corinth. 4. v. 12. Sola hic terra promissa cogitanda, ne deficiamus, Hebr. 4. v. 11.

CRUCE

1300. *Preservamur, ne cum mundo impio condemnemur*, 1. Cor. 11. v. 32. Israelitae escam angelorum in deserto fastidiebant, Exod. 16. v. 3. in Aegyptum redire male-

malebant. Num. 14. v. 4. in qua tamen ita flagellati fuerunt: Ita vix calamitatibus à mundo abducimur, per has cogimur velut Loth ex Sodomis, Genes. 19. exire. Jacob favore gaudens foceri, non cogitabat, de reditu in patriam; sed iniquitate ejusdem pressus, abituriit: Ita cruce & odio mundi ex mundo immundo in patriam reditum moliri compellimur.

CRUX EST PROBATIO piorum.

1301. Jud. 7. v. 4. seqq. *Strenuos & fortes milites ex aqua hantū judicavit, & à reliquis, qui in genua bi- bituri prociderant, discrevit.* Ita Christus Gideon cœlestis suos Christianos probatos aquis tribulationis, quas alii stantes degustant, hoc est, fortis & invicti animi robore perferunt, ut Exod. 13. v. 14. Ita fiet, ut stent aquæ tribulationis, ut Jos. 3. v. 16. non obruant nos Esa. 43. v. 3. Alii procumbentes in genua degustant, qui animo sunt molliori, minusque solido: higena demittunt, hoc est, castigati cruce impatientes fiunt, quos hortatur Apostolus, ut animos sumant & genua erigant, Hebr. 12. v. 12.

CRUX EST SARTAGO.

1302. Lev. 2. v. 7. 9. *Libamen in sartagine tostum in- cendebatur in odorem bonum Domino.* Christus, qui in cruce velut sartagine positus circumstantes divinæ iræ flammis sensit extra intraque, & se pro nostra salute in odorem bonæ fragantiæ Deo dedit, Ephes. 5. v. 2. Ita & pii in crucis sartagine torrentur, imagini filii DEI confirmandi, Rom. 8. v. 29.

CRUX

CRUX EST ROS.

1303. *Ignis fornacis Babylonica piis viris non nocuit, sed in rorem mutatus est.* Dan. 3. v. 27. Ita crucis ignis justos non consumit, Esa. 43. v. 3. sed ipsis in rorem suavissimum convertitur, solatium domino suppeditante. Noctu ros cadit: Ita in media crucis nocte ros solatii Pfal. 97. v. 11. Hujus regis gratia verè est ros. Prov. 19. v. 12. Hof. 6. v. 4. cap. 14. v. 6. æstum mitigans, Syr. 18. vers. 16.

CRUX EST CALIX DOMINI

Pfal. 75. v. 9. & faux.

1304. 1. *Ob propinantem*, qui Deus, in hujus manu calix est.

1. *Ob preparationem*, Deus enim præparat crucem suis, præsciendo nempe & permittendo, cum sine ejus voluntate nihil nobis accidere possit, Math. 10. vers. 28. 29.

2. *Impletionem*. Etenim crucis calicem implet Dominus unicuilibet piorum, & cruci, metam & terminum constituit.

3. *Moderationem*, de qua 1. Cor. 10. v. 13.

4. *Exemplum præbitionis*, Matth. 20. vers. 22. passionis, Matth. 26. vers. 39. Johan. 18. vers. 11. 1. Cor. 10. vers. 13. amicæ societatis, ad calicis enim sui communionem Christus nos invitat tanquam imagini ipsius conformandos, Roman. 8. v. 29. & convictores, qui eodem calice utuntur, 2. Sam. 12. v. 3. eadem cum ipso patiuntur, Luc. 24. vers. 16. 1. Petr. 4. v. 17. 18. 19. *judicium à domo.*

2. *Ob socios combibentes*, qui omnes sancti, 2. Tim. 3. v. 12. Act. 14. v. 22. Tob. 12. v. 13.

3. *Ob*

3. *Ob materiam*, ex qua impletur, est vinum mixtionis mixtum ex tristitia & solatio, Psalm. 60. v. 5. Hunc calicem nostris faccis impositi cœlestis Joseph, ut Gen. 44. v. 2. timorem incutit, amorem fraternum occulit.

4. *CruX est fauX & os latissimum angustia*, Job. 36. vers. 16.

1. *Ob latitudinem*, quæ hoc loco indigitatur. CruX ergo bestia vastissima esse videtur.

2. *Ob divaricationem*. Ita cruX instar faucis esse apparet: Conf. Psal. 69. v. 16. Quocunque enim respiciamus, crucis nobis velut fauces apparent divaricatæ, nos absorpturæ.

3. *Ob compressionem & commolitionem*. Ut enim ovis commolitur dentibus feræ: Ita cruce pii,

4. *Ob Divina curarationem*. Deus fauces leonum compressit, Dan. 6. v. 22. Hebr. II. v. 33. eripit ex faucibus, Jer. 51. v. 44. Ita ex cruce, suo tempore.

Vere autem cruX est fauX angustia. Josephus hanc vidit, Genes. 42. vers. 21. populus Israel, Exod. 3. v. 9. Deut. 26. v. 7. Psal. 5. v. 2. Psal. 59. v. 18. Psal. 107. v. 26. Joh. 18. v. 21. sine fundo. Psal. 130. v. 1. 2. Psal. 69. v. 1. 2.

CRUX EST AQUA IN

Mara,

1305. *Quam Israelitæ bibere non poterant*. Exod. 15. vers. 23.

1. *Ob nomen*. Aqua mara dicitur ob amaritiam: Ita cruX est amara. 1. Ob questus amarus, quos pii sæpe ingeminant, in cruce constituti. Imo ob gemitus amarus, quibus crucismolestiam exonerare allaborant. 2. Ob saporem amarum, Psal. 69. v. 12. Thren. 3. vers. 15. CruX vere est instar lactucarum sylvestrium, Exod. 12. v. 8.

2. *Ob bibitionis recusationem*. Israelitæ bibere non

O o

lebant,

lebant, nec poterant aquas in Mara. Ita crucis aquas bibere recusamus, calicem declinamus, Matth. 26. vers. 39.

3. *Ob locum*, in quo erant aquæ amaræ, nempe in deserto: Ita aquæ amaræ crucis, tantum in deserto mundi sunt, in terra patria non erunt, Apoc. 7. v. 17. cap. 21. v. 4.

4. *Ob dulcorationem*: Injecto ligno aquæ amaræ dulces redditæ: Ita Christum lignum vitæ aquis crucis injice, & suavitatem Domini gustabis, Psal. 34. leve esse jugum ejus perferentes, Matth. 11. v. 29.

CRUX EST TEMPESTAS.

1306. Tob. 3. v. 23. *Post tempestatem exoritur sol.*
Tempestat est crux:

1. *Ob solis ereptionem*: uti enim tempestat ingruit, sol oculis hominum obducitur; ita solatii sol eripitur, ingruente crucis tempestate.

2. *Ob perterrefactionem*. Tempestat Domini merito terrori est homini, Psal. 18. v. 8. 9. Ita cruce terremur.

3. *Ob loci proprietatem*. Tempestat maximè sentiunt in mari navigantes: Ita & nos in vitæ hujus mari maximas tempestat sentimus, ut Apostolus, Act. 27. v. 18. Jonas, Jon. 1. v. 4. Sed bono simus animo, Christo increpante, ventiponent, Psal. 107. v. 29. & nubila quæque, sed suo tempore, cessabunt.

1307. Matth. 21. v. 33. Ef. 5. v. 2. *In vinea sua torcular fodit Dominus.* Hoc crucem & calamitates significare potest, quibus pii exercentur in hac vita. De hoc torculari Jeremias Thren. 1. v. 15. Torcular calcavit Dominus, filiæ virgini Zion. Jud. 6. v. 11. Gideon triticum triturbat in areola: Ita Christus in mundi area pios, triti-

triticum, crucis tribulo decutit, paleas abjiciet, Matth. 3. v. 12. Hôctorculari exprimuntur gemitus, Exod. 2. v. 24. Psal. 6. v. 7. Psal. 38. v. 9. Thren. 1. v. 22. lachryma, Psal. 6. v. 7. Psal. 18. v. 7. quæ vina angelos lælificantia, Luc. 15. v. 7.

CRUX EST DEI VENTI-

labrum.

1308. *Ventilabrum in manu Domini est*, Matth. 3. 12. Tale ventilabrum crux est, quâ solida, quæ pietas sit in homine, exploratur. Tali ventilabro Abraham ventilatus est, filium Isaacum offerre jussus, Gen. 22.

VIRGA DEI.

1309. Job. 9. v. 34. *Auferat à me virgam*. Virga hæc crucis, quâ castigat dilectos, Psal. 118. v. 18. Jerem. 30. v. 11. cap. 31. v. 18. 2. Cor. 6. v. 9. Apocal. 3. v. 19. Tob. 11. v. 17. paterna, non ferrea, Psal. 2. v. 9. Apoc. 19. v. 15. quia paterna virga non est super impios, Job. 21. v. 9. Hanc cum Dominus in suos vibrat, panem tamen solatii non aufert, Esa. 30. v. 20.

CRUX TYPUS ABRAHAMO

monstratus.

1310. Genes. 15. v. 11. & 17. *Abraham vidit volucres, & cadaveri inbiantes, fornacem & flammam*.

1. *Volucres* Ægyptios significârunt, populum Dei tribulantes, & iniquissimâ servitute prementes. Hi erantrapaces volucres, voraces & deglubentes, volucres fugantes, & milvi terrentes.

2. *Fornax* illa fumans notat fornacem illam servitutis ferream, de qua aliàs, Deut. 4. v. 20. 1. Reg. 8. v. 51. Jer. 11. v. 4. Fumans illa fornax fuit, ob tribulationis gravitatem & intensionem, quæ eò processit, ut pœnarium

rum tandem gravissimarum imbrem in capita Ægyptiorum refuderit.

3. *Flamma* apertas significavit persecutiones, quando Pharaon cum Ægyptiis, Israelitas persecutus ad mare rubrum, nil, nisi cædem & flammam spiravit. Hæc in typo Israelitis contigerunt. Nos in hoc mundo, quotquot pietati militamus, experimur impios, fornacem crucis fumantem, & flammam tribulationis micantem.

CRUX EST VENTUS

austerus.

1311. Esa. 27. v. 8. *Dimittis eos, cum tristitia pios afflicto per violentum ventum tuum Eurum;* Notatur

1. *Crucis utilitas*, qui dimittimur è vinculis scilicet mundi, ne condemnemur cum eo; Ideò castigamur à Domino, 1. Cor. 11. v. 32.

2. *Brevitas*. Facile transit ventus: Facile crux transit, & sol gaudii oritur, Tob. 3. v. 23. Pf. 30. v. 12. Pf. 112. v. 4. Pf. 97. v. 11.

3. *Impetuositas*. Turbo crucis maximo impetu fertur in pios: Christus tamen eundem moderatur, ne cordis nostri supprimat naviculam: Horum increpationes: *O modicæ fidei!* Matth. 14. v. 31. ad Petrum ferè submersum, & discipulos periclitantes, Matth. 8. vers. 26.

CRUX EST MARE ANGU-

stiarum.

1312. Zach. 10. v. 11. *Transibit mare angustia & omnes fluctus percutiet,* Crux est mare,

1. *Ob amaritudinem*, qualis est in mari. Ita crux amarissima, ut supra All. 1305.

2. *Ob fluctuum reciprocationem*, & jugem consecutionem, Pf. 42. v. 8. *Abyssus abyssum vocat.*

3. *Ob*

3. *Ob profunditatem maris.* Confer. Psal. 69. v. 2. Eadem profunditas suo modo est in cruce.

4. *Ob ventos varios in eo deprællantes.* Venti, mundus, propriæ cogitationes, quæ supra sibi Deum iratum, infra profundissimam abyssum fingunt. Porrige nobis tuam, ô Christe, in hoc mari dextram!

ARTICULUS II.

DE CAUSIS.

IN CRUCE DEUS SUIS

ADEST.

1313. *Christus in litore stetit laborantibus in mari discipulis hoc Joh. 21. v. 4. nescientibus.*

1. *Litus* hoc statum æternæ vitæ designat, in quo Christus est, antè quidem fluctibus & mari ærumnarum ad mortem usque jactatus, nunc in litore consistens.

2. Nos autem adhuc sumus in mari, quod est *crux*, ob fluctus varios.

3. Stabat autem Christus in litore; videt itaque ærumnas nostras, Ps. 10. v. 14. Hoc autem nescimus, & Christum dormire putamus, qui tamen semper nostræ saluti invigilat. Ecclesia triumphans in litore quoque stat, ut Act. 21. v. 5.

IN CRUCE NOBIS ADEST

Christus.

1314. *Christus Petro exprobrat, quid ne unâ quidem horâ vigilare cum illo potuerit, Matth. 26. v. 40. Denotatur crucis brevis duratio, cum dicit: Unâ horâ, Rom. 8. v. 18. 2. Corinth. 4. v. 17. & Christi solatium, vigilat enim nobiscum, soli non sumus, cum nos ab hora tentationis erepturus sit, Apocalyp. 3. versic. 10.*